

(1.10.2012) *Frakes Jonathan*. Thunderbirds. 2004 / [Electronic resource]: science-fiction adventure film / Jonathan Frakes – 95 Mn – Universal Pictures. – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=I58QpRmDVds> (1.10.2012) – Thunderbirds *Gilley Mickey*. Don't the girls all get prettier at closing time. 1976 / [Electronic resource]: Mickey Gilley – Режим доступу: <http://www.stlyrics.com/songs/m/mickeygilley20612/dontthegirlsallgetprettieratclosingtime933898.html> – (1.10.2012) – Gilley Mickey. *Jones Spike*. Clink.Clink.Another drink. 1942 / [Electronic resource]: Spike Jones. – Режим доступу: <http://tekst-pesnitut.ru/song/show/729645/spike-jones/tekst-pesni-clink-clink-another-drink> (1.10.2012) – Spike Jones. *London J.* John Barleycorn. 1913/[Electronic resource]: autobiographical novel / Jack London – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/cache/epub/318/pg318.txt> (1.10.2012) – John Barleycorn. *Nelson Willie*. Ten With A Two. 2004. / [Electronic resource]: Willie Nelson – Режим доступу: <http://www.tabs-database.com/willie-nelson/Ten-With-A-Two-chords.html> – (1.10.2012) – Ten With A Two. *Shelton Blake*. The More I Drink. 2007. / [Electronic resource]: Blake Shelton – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=A3MGfJ3eMGA> (1.10.2012) – The More I Drink. *Wallace Oliver*. Pink Elephants on Parade 1941 / [Electronic resource]: Oliver Wallace – Режим доступу: <http://www.moron.nl/lyrics/disney/pink-elephants-on-parade-lyrics.html> – (1.10.2012) Pink Elephants on Parade. *Woods James*. AFI's 100 Years...100 Movies. 1998/ [Electronic resource]: James Woods – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/AFI%27s_100_Years...100_Movies (1.10.2012)

УДК: 811.111'01'372'367.625

ХИЖНЯК М. М.

(Запорізький національний університет)

СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЄСЛІВ ОБЕРТАЛЬНОГО РУХУ В ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті систематизовано семантичні параметри обертального руху. Розглядаються особливості реалізації матриці дієслів обертання в давньоанглійській мові.

Ключові слова: давньоанглійська мова, дієслова обертального руху, семантичні параметри, типологія.

Хижняк М. Н. Семантическая характеристика глаголов вращательного движения в древнеанглийском языке.

В статье систематизировано семантические параметры вращательного движения. Рассматриваются особенности реализации матрицы глаголов вращения в древнеанглийском языке.

Ключевые слова: древнеанглийский язык, глаголы вращательного движения, семантические параметры, типология.

Huznyak M. M. *Semantic characteristics of rotation verbs in Old English.* The purpose of the paper is to systemize semantic parameters of rotation, to examine the peculiarities of the matrix of rotation verbs in Old English.

Keywords: Old English, rotation verbs, semantic parameters, typology.

Останнім часом актуальності набувають типологічні дослідження лексики, окремих лексичних угруповань на матеріалі різних мов (В. Круглякова, Т. Майсак, В. Плунгян, К. Рахиліна, Л. Талмі). Одним з таких угруповань є група дієслів руху, які виступають мовною універсалією та являють собою частину активної лексики мови будь-якої мовної групи. Дослідники [Рахиліна 2004; Круглякова 2010] зосереджують увагу на варіюванні семантичних параметрів руху в різних мовах. У зв'язку з цим ймовірним здається той факт, що лексикалізація семантичних параметрів може відрізнятися на різних етапах розвитку лексичної системи. Параметри являють собою “сукупність лінгвістичних знань про семантику слів, ... яка дозволяє дати системно організовану характеристику лексичних одиниць” [Попова 2008, с.7].

Мета статті: проаналізувати семантику дієслів обертального руху (ДОР) та виявити актуальність параметрів “обертання” в давньоанглійській мовній картині світу. Основні завдання, що вирішуються в рамках цього дослідження, охоплюють систематизацію параметрів обертального руху, що актуалізовано ДОР, побудову матриці (інваріантної моделі семантичної карти ДОР) та з'ясування особливостей її реалізації в давньоанглійській мові.

Об'єктом дослідження виступають ДОР (56 дієслів) у давньоанглійській мові, відібрані методом суцільної вибірки з історичних словників [ASD, NCASD]. Досліджувані одиниці вивчалися на предмет їх семантичних особливостей та актуалізації параметрів обертального руху.

ДОР позначають рух по колу об'єкта, який у просторі неодноразово займає те ж місце відносно уявленої точки або лінії, яка проходить через його центр [Урисон 2003, с. 153]. У ході дослідження було верифіковано релевантність семантичних параметрів руху (НАЯВНІСТЬ ОБ'ЄКТА, СПРЯМОВАНІСТЬ, СПОСІБ, ШЛЯХ ТА ЙОГО ЛОКАЛІЗАТОРИ, СЕРЕДОВИЩЕ,

ІНТЕНСИВНІСТЬ, САМОСТІЙНІСТЬ), які можуть вважатися універсальними, оскільки були виділені на матеріалі декількох мов.

Дієслова обертального руху являють собою групу дієслів способу руху. Проте для їх семантики нерелевантними є ЛОКАЛІЗАТОРИ та СЕРЕДОВИЩЕ РУХУ [Круглякова 2010, с. 242], що відрізняє семантичну структуру досліджуваної групи дієслів від інших груп дієслів руху.

Рух являє собою цілеспрямований процес і характеризується такими локалізаторами, як ДЖЕРЕЛО та ЦІЛЬ РУХУ (1). ДЖЕРЕЛО РУХУ являє собою початкову точку руху, місцезнаходження об'єкта до моменту початку переміщення, а ЦІЛЬ РУХУ – це пункт його призначення [Рябцева 2011, с. 16]. У ситуації, яку описують ДОР (2), інколи ці компоненти виділити неможливо.

(1) *I am planning to drive from German to Morocco next year* [LDCE].
 + РУХ + ДЖЕРЕЛО + ЦІЛЬ

(2) *She gently turned the handle of the bedroom door* [LDCE].
 + РУХ + ОБ'ЄКТ
 + ОБЕРТАННЯ – ЦІЛЬ
 – ДЖЕРЕЛО

Протиріччя виникають і при спробі визначити СЕРЕДОВИЩЕ, в якому відбувається обертання. Традиційне протиставлення ВОДА, ПОВІТРЯ та ПОВЕРХНЯ ЗЕМЛІ як види середовища, в якому може мати місце рух (приклади 3, 4), часто не є релевантним для ситуацій, які репрезентують обертальний рух (5). Наприклад:

(3) *dive* 'to jump into deep water with your head and arms going in first'
She dived into a pool [LDCE].
 + РУХ + ЦІЛЬ
 + СЕРЕДОВИЩЕ (вода)

(4) *crawl* 'to move along on your hands and knees with your body close to the ground'
The baby crawled across the floor [LDCE].
 + РУХ + СЕРЕДОВИЩЕ (поверхня землі)
 + СЕРЕДОВИЩЕ (поверхня землі)

(5) *twist* 'to turn a part of your body around or change your position by turning'
He twisted his head slightly, and looked up at her [LDCE].
 + РУХ
 + ОБЕРТАННЯ
 – СЕРЕДОВИЩЕ

Хоча можливість актуалізації параметра СЕРЕДОВИЩЕ в дієсловах обертального руху не виключається (6). Так, в лексемах руху *dive* та *crawl* семантичні параметри РУХ та СЕРЕДОВИЩЕ виражені імпліцитно, а їх актуалізація залежить від контексту (приклади 3, 4), а в ДОР *circumnavigate* 'sail all the way around' – експліцитно. Один морфологічний елемент лексеми *circumnavigate* позначає ОБЕРТАННЯ (*circum-* 'around'), а інший – РУХ У ВОДІ (*navigate* 'sail or travel over').

(6) *He undertook to circumnavigate the globe in 80 days or less* [OD].
 + РУХ
 + ОБЕРТАННЯ
 + СЕРЕДОВИЩЕ (вода)

Параметри (ДЖЕРЕЛО, ЦІЛЬ, СЕРЕДОВИЩЕ) в значенні ДОР залишилися нелексикалізованими (за відсутності такої семи), що дає можливість констатувати самотність ДОР у порівнянні з іншими групами дієслів руху.

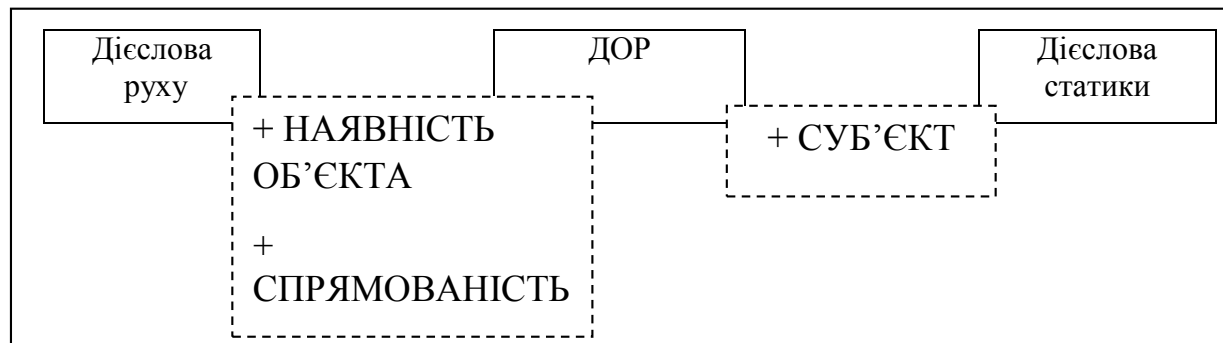
Для дієслів стативи характерними є такі параметри, як СУБ'ЄКТ та ОРІЄНТИР, які виявилися актуальними і в ситуації обертання (7).

(7) *Mary stood in the doorway and turned her head towards me.*
 + СУБ'ЄКТ + ОРІЄНТИР + ОБЕРТАННЯ + ОРІЄНТИР

Як впливає з аналізу прикладів, для семантики ДОР нерелевантними виявилися такі

параметри руху, як ДЖЕРЕЛО, ЦІЛЬ, СЕРЕДОВИЩЕ. Разом з тим дієслова обертання лексикалізують параметри СУБ'ЄКТ та ОРІЄНТИР, характерні для дієслів статики. Отже, ДОР являють собою специфічну групу дієслів способу руху (Таблиця 1).

Таблиця 1. Самобутність ДОР у порівнянні з іншими групами дієслів

Вищезазначені та інші параметри, релевантні для ДОР різних мов, систематизовано в Таблиці 2.

У фокусі параметра (1) – вісь, навколо якої відбувається рух: ЗОВНІШНЯ ВІСЬ (фр. *rouler* ‘tourner autour d’un axe’: *Rouler une mèche de cheveux sur un bigoudi* ‘Закрутити пасмо волосся на бігуді’) [NPR] або ВНУТРІШНЯ ВІСЬ (а. *wheel* ‘turn round quickly so as to face another way’: *Robert wheeled round to see the face of Mr Mafouz*) [OD]. ЗОВНІШНЯ ВІСЬ передбачає обертання суб’єкта навколо іншого суб’єкта / об’єкта, а ВНУТРІШНЯ – навколо себе, своєї вісі [Рахіліна 2004, с. 69].

Відповідно до параметра (2) розрізняють обертання, яке може бути спрямоване безпосередньо на суб’єкт руху, – РЕФЛЕКСИВНИЙ РУХ (рос. *вращаться* ‘находиться в состоянии кругового движения’: *Они даже не могли определить, с какой скоростью вращается Венера и вращается ли вообще*) [приклад: Урисон 2003, с. 154], та обертання, суб’єкт і об’єкт руху якого не збігаються, – НЕРЕФЛЕКСИВНИЙ РУХ (а. *twist* ‘to wind something around or through an object’: *She twisted a silk scarf round her neck*) [LDCE].

Таблиця 2. Семантичні параметри ОБЕРТАЛЬНОГО РУХУ

ПАРАМЕТР	ДЕТАЛІЗАЦІЯ		
1 вісь обертання	1.1 внутрішня вісь (ВВ)		1.2 зовнішня вісь (ЗВ)
2 рефлексивність руху	2.1 рефлексивний рух (РфР)		2.2 нерефлексивний рух (НрфР)
3 траєкторія руху	3.1 вихрова (ВТ)		3.2 кругова (КТ)
4 рух відносно площини	4.1 рух в одній площині без переміщення (РвОПбП)		4.2 рух у різних площинах з орієнтиром (РвРПзО)
5 наявність контакту з площиною	5.1 щільний контакт з площиною – коливання (ЩКзП)		5.2 відсутність контакту з площиною (ВКзП)
6 сутність суб’єкта	6.1 живий суб’єкт (ЖС)		6.2 неживий суб’єкт (НжС)
7 наявність об’єкта	7.1 об’єктний рух (ОР)		7.2 безоб’єктний рух (БоР)
8 кількість обертів	8.1 рух з одиничним обертом (РзОО)		8.2 рух з багатьма обертами (РзБО) – тривале / багаторазове обертання
	8.1.1 рух з одиничним повним обертом (РзОПО)	8.1.2 рух з одиничним неповним обертом (РзОНпО)	
9 інтенсивність	9.1 рух з високою інтенсивністю (РзВІ)	9.2 рух з середньою інтенсивністю (РзСІ)	9.3 рух з низькою інтенсивністю (РзНІ)

Протиставлення дієслів руху відповідно до параметра (3) в залежності від типу їх

траєкторії дозволяє говорити про КРУГОВУ ТРАЄКТОРІЮ обертання (укр. *крутиться* ‘робити обертові, колові рухи; обертатися’: Край столу, де крутиться чорний диск на патефоні, сидять троє людей) [СУМ] та ВИХРОВУ (фр. *tourbillonner* ‘former un tourbillon; aller ou être emporté en un tournoiement rapide’: *Le corbeau tourbillonnait dans l’air* ‘Ворон кружляв у повітрі’) [NPR].

Актуалізація параметра (4) визначає, що обертання навколо зовнішньої вісі по круговій траєкторії може відбуватися В ОДНІЙ ПЛОЩИНІ З ОРІЄНТИРОМ (фр. *tourner* ‘faire mouvoir autour d’un axe, d’un centre’: *Tourner la clé dans la serrure* ‘Повернути ключ у замку’) [NPR] та В РІЗНИХ ПЛОЩИНАХ, наприклад, над орієнтиром (рос. *кружится*: *Над городом высоко кружились немецкие самолеты*) [приклад: Рахіліна 2004, с. 70].

Опозиція ОБЕРТАННЯ З ЦІЛЬНИМ КОНТАКТОМ З ПЛОЩИНОЮ (калм. *көлврх* ‘катиться’: *Zalu-s bax-d-igə piramid kevtähär og-chk-və, boləv deerka-n’ un-ad kölvr-äd od-və* ‘Мужчины сложили бревна в пирамиду, но верхнее упало и покатилося по склону’) [приклад: Круглякова 2010, с. 244] – ОБЕРТАННЯ БЕЗ КОНТАКТУ З ПЛОЩИНОЮ (укр. *обертатися* ‘повертатися навколо власної осі; крутитися’: *За хвилину пропелер літака обертається півтори тисячі разів*) [СУМ] на основі параметра (5) є релевантною для ситуації обертання.

У залежності від сутності суб’єкта обертання (6) розрізняють ЖИВИЙ СУБ’ЄКТ руху (польск. *wiercić się* ‘вертеться’: *Niech pan się tak nie wierci – powiedział tata - powrzuci pan wszystkich do wody!* ‘Пожалуйста, не вертись так, – сказал отец – вы нас всех скинете в воду!’) [приклад: Рахіліна 2004, с. 66] та НЕЖИВИЙ (а. *roll* ‘move or run on wheels’: *The van was rolling along the lane*) [OD].

Диференціація ОБ’ЄКТНОГО РУХУ (рос. *крутить*: *Рабы крутят гигантское колесо*) [приклад: Урисон 2003, с. 153] та БЕЗОБ’ЄКТНОГО (укр. *кружляти*: *Я все-таки відшукав очима Оленку, яка під мелодійні звуки вальсу... кружляла із своїм підполковником*) [СУМ] на основі параметра (7) в залежності від наявності об’єкта, на який спрямовують рух, є характерною рисою ДОР.

Параметр (8) передбачає кількість обертів, що дозволяє протиставити непрямий РУХ З ОДИНИЧНИМ ПОВНИМ або НЕПОВНИМ ОБЕРТОМ (рос. *повернуться*: *Мальчик услышал шум и повернулся, чтобы посмотреть, что там происходит*) [приклад: Круглякова 2010, с. 243] та БАГАТЬМА ОБЕРТАМИ (а. *circle* ‘move all the way around (someone or something), especially more than once’: *They were circling Athens airport*) [OD].

Для обертання важливою характеристикою є параметр (9): ІНТЕНСИВНІСТЬ, що дозволяє протиставити НЕПРЯМИЙ РУХ З ВИСОКОЮ ІНТЕНСИВНІСТЮ (рос. *вертеться*: *Они вертелись в каком-то бешеном фокстропе*) [приклад: Урисон 2003, с. 154], НОРМАЛЬНОЮ (а. *curl* ‘move or cause to move in a spiral or curved course’: *A wisp of smoke curling across the sky*) [OD] та НИЗЬКОЮ (польськ. *obracać się* ‘вращаться’ *Patrzył z ogromnym skupieniem, jak pod białą pustynią sufitu obraca się powoli śmigła wentylatora*. ‘Он очень сосредоточенно смотрел, как под белой пустыней потолка медленно вращается пропеллер вентилятора’) [приклад: Рахіліна 2004, с. 69]. Висока швидкість обертання [Круглякова 2010, с. 244] зумовлена можливістю розрізнити окремі оберти.

Наступним етапом нашого дослідження є встановлення актуальності зазначених семантичних параметрів обертального руху для ДОР в давньоанглійській мові.

За результатами аналізу в ДОР у давньоанглійській мові майже обов’язково лексикалізуються параметри (1.2) ЗОВНІШНЯ ВІСЬ ОБЕРТАННЯ (*ymlīpan* “to circumnavigate around smth”, *trendan* “to turn, roll”, *onwealcan* “to roll”, *bewindan* “to wind or bind around, encircle, surround, wind, turn” тощо) та (3.2) КРУГОВА ТРАЄКТОРІЯ (*tyrnan* “to turn, revolve on an axis, round a centre”, *spinnan* “to spin”, *wiltan* “to roll” тощо). Наприклад:

(8) *Da þreō wæter steāpe stānbyrig streāmum bewindaþ.*
 + НЕЖИВИЙ + ОБ’ЄКТНИЙ + ЗОВНІШНЯ ВІСЬ
 СУБ’ЄКТ РУХ + КРУГОВА ТРАЄКТОРІЯ
 + ОБ’ЄКТНИЙ РУХ

‘The three waters surround lofty cities of stone with their streams’ [ASD].

У ході дослідження виявилось, що параметр обертання (2.1) РЕФЛЕКСИВНИЙ РУХ є релевантним для більшості досліджуваних дієслів (*carīan* “to turn, incline oneself”, *āwendan*

“to turn or direct oneself to turn from, go, depart”, *gecyrran* “to turn [one's self], go, return” тощо):

(9) *Gecyrraþ to me ðonne gecyrre ic to eow. He ðonne gecyrde to us.*

+ РЕФЛЕКСИВНИЙ РУХ + ЖИВИЙ СУБ'ЄКТ

‘Turn to me then will I turn to you. He turned to us then’ [ASD].

З великою часткою проаналізованих ДОР у давньоанглійській мові (10) корелює параметр (2.2) НЕРЕФЛЕКСИВНИЙ РУХ (*cirran* “to turn”, *wendan* “to cause to move, alter the direction or position of something, *ymbtyrnan* “to surround” тощо).

(10) *Bordrand onswāf wið ðam gryregieste Geāta dryhten.*

+ ЖИВИЙ + НЕРЕФЛЕКСИВНИЙ РУХ

СУБ'ЄКТ + ОБ'ЄКТНИЙ РУХ

‘Beowulf turned his shield against the approaching fire-drake’ [ASD].

У значній мірі в давньоанглійській мові лексикалізуються також параметри (7.2) БЕЗОБ'ЄКТНИЙ РУХ (*wealcan* “to roll, toss”, *bewealwian* “to wallow”, *hwearfian* “to turn, change, roll about, revolve, wander, move, toss about” тощо) та (1.1) ВНУТРІШНЯ ВІСЬ ОБЕРТАННЯ (*cirpsian* “to crisp, curl”, *hwearfian* “to turn, change, roll about, revolve, wander, move, toss about”, *windan* “to twist, roll” тощо). Наприклад:

(11) *Swā swā on wænes eaxe hwearfiaþ ða hweōl.*

+ БЕЗОБ'ЄКТНИЙ РУХ

+ ВНУТРІШНЯ ВІСЬ

‘As the wheels turn on the axle of a waggon’ [ASD].

У проаналізованих ДОР лексикалізується параметр (7.1) ОБ'ЄКТНИЙ РУХ (*āwindan* “to wind, bend”; *oncirran* “to turn, make a change in position or direction”, *windan* “to twist, roll” та ін.). Див. приклади (8), (10).

Семантичний параметр (5.1) ЩІЛЬНИЙ КОНТАКТ З ПЛОЩИНОЮ лексикалізується лише в четвертій частині дієслів обертання в давньоанглійській мові (*slingan* “to wind, twist, worm, move as a serpent”, *bewealwian* “to wallow”, *hwearfian* “to turn, change, roll about, revolve, wander, move, toss about” тощо). Наприклад:

(12) *Fana hwearfode on sceafte.*

+ НЕЖИВИЙ + ЩІЛЬНИЙ КОНТАКТ

СУБ'ЄКТ З ПЛОЩИНОЮ

‘The banner waved on its staff’ [ASD].

У незначній мірі лексикалізується семантичний параметр (3.1) ВИХРОВА ТРАЄКТОРІЯ і співвідноситься з невеликою кількістю лексем у давньоанглійській мові (*cirpsian* “to crisp, curl”; *gewindan* “to twist, weave, bend, wind”, *þrawan* “to curl” та ін.). Наприклад:

(13) *Ða spearcan wundon wið ðæs hrōfes.*

+ ВИХРОВА ТРАЄКТОРІЯ

+ ВІДСУТНІСТЬ КОНТАКТУ З ПЛОЩИНОЮ

‘The sparks flew whirling towards the roof’ [ASD].

За результатами аналізу ДОР у давньоанглійській мові в однаковій мірі лексикалізуються параметри (4.1) РУХ В ОДНІЙ ПЛОЩИНІ БЕЗ ПЕРЕМІЩЕННЯ (*bewealwian* “to wallow”, *āwindan* “to whirl or slip off”, *ymbcirran* “to turn one's self round” тощо) та (6.1) ЖИВИЙ СУБ'ЄКТ (*capian* “to turn, incline oneself”, *nebbian* “to turn the face towards anyone, to retort upon anyone”, *windan* “of the rolling movement of living things” та ін.). Наприклад:

(14) *Saraþ he up.*

+ РУХ В ОДНІЙ ПЛОЩИНІ БЕЗ ПЕРЕМІЩЕННЯ

+ ЖИВИЙ СУБ'ЄКТ

‘He turns upwards’ [ASD].

Параметр (9.1) РУХ З ВИСОКОЮ ІНТЕНСИВНІСТЮ лексикалізується в ДОР у давньоанглійській мові в меншій мірі (*onswifan* “to swing, turn”, *spinnan* “to spin”, *þweran* “to twirl” тощо).

З меншою частиною відібраних ДОР у давньоанглійській мові корелюють параметри (4.2) РУХ У РІЗНИХ ПЛОЩИНАХ З ОРІЄНТИРОМ (*windan* “to brandish, wave”, *hwearfian* “to

turn, change, roll about, revolve, wander, move, toss about” та ін.), (5.2) ВІДСУТНІСТЬ КОНТАКТУ З ПЛОЩИНОЮ (*hweorfan* “to turn, change, go, return, depart, go about, wander, roam, hover about”, *windan* “to fly, wheel, spring” тощо), (6.2) НЕЖИВИЙ СУБ’ЄКТ (*wealcan* of the movement of water “to roll, toss”, *windan* “of the movement of inanimate things” та ін.), (9.3) РУХ З НИЗЬКОЮ ІНТЕНСИВНІСТЮ (*trendlian* “to trundle, roll” тощо). Наприклад:

(15) *Hālige englas ðærābūtan hwearfiap.*

+ НЕЖИВИЙ СУБ’ЄКТ + РУХ У РІЗНИХ ПЛОЩИНАХ З ОРІЄТИРОМ
+ ВІДСУТНІСТЬ КОНТАКТУ З ПЛОЩИНОЮ

‘Holy angels hover round about the place’ [ASD].

Не виключається можливість лексикалізації в давньоанглійській мові параметрів (8.1.1) РУХ З ОДИНИЧНИМ ПОВНИМ ОБЕРТОМ (*ymbcirran* “to turn one's self round”), (8.1.2) РУХ З НЕПОВНИМ ОБЕРТОМ (*nebbian* “to turn the face towards anyone, to retort upon anyone”) та (9.2) РУХ З СЕРЕДНЬОЮ ІНТЕНСИВНІСТЮ (*āwindan* “to wind, bend”).

У давньоанглійській мовній картині світу для семантики дієслів, які репрезентують обертальний рух, параметр (8.2) РУХ З БАГАТЬМА ОБЕРТАМИ виявився взагалі нелексикалізованим відповідно до лексикографічних даних.

Аналіз семантики дієслів обертального руху та актуалізації в них параметрів, характерних для ситуації обертання, дозволяють зробити висновок, що пріоритетність окремих параметрів різниться в межах досліджуваної групи дієслів способу руху (Табл. 3).

Таблиця 3. Пріоритетність параметрів обертального руху в д.а.

ПАРАМЕТР ОБЕРТАЛЬНОГО РУХУ	АКТУАЛЬНІСТЬ	УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ
1.2 зовнішня вісь	92, 86 %	обов’язково лексикалізується
3.2 кругова траєкторія	91, 07 %	
2.1 рефлексивний рух	66, 07 %	лексикалізується в значній мірі
2.2 нерефлексивний рух	64, 29 %	
7.2 безоб’єктний рух	62, 5 %	
1.1 внутрішня вісь	58, 93 %	
7.1 об’єктний рух	50 %	лексикалізується в незначній мірі
5.1 щільний контакт з площиною	28, 57 %	
3.1 вихрова траєкторія	14, 29 %	
4.1 рух в одній площині	12, 5 %	
6.1 живий суб’єкт	12, 5 %	лексикалізується в меншій мірі
9.1 рух з високою інтенсивністю	7, 14 %	
4.2 рух у різних площинах	5, 36 %	
5.2 відсутність контакту з площиною	3, 57 %	
6.2 неживий суб’єкт	3, 57 %	практично не лексикалізується
9.3 рух з низькою інтенсивністю	3, 57 %	
8.1.1 рух з одиничним повним обертом	1, 79 %	
8.1.2 рух з одиничним неповним обертом	1, 79 %	
9.2 рух з середньою інтенсивністю	1, 79 %	не лексикалізується
8.2 рух з багатьма обертами	0 %	

Проведений аналіз актуалізації параметрів обертального руху дозволяє побудувати матрицю семантичної карти дієслів, які позначають обертання (Табл. 4) в давньоанглійській мовній картині світу.

Таблиця 4. Матриця семантичної карти дієслів обертального руху

ПАРАМЕТР	ДЕТАЛІЗАЦІЯ		
1 вісь обертання	1.1 ВВ		1.2 ЗВ
2 рефлексивність руху	2.1 РвР		2.2 НрвР
3 траєкторія руху	3.1 ВТ		3.2 КТ
4 рух відносно площини	4.1 РвОНП		4.2 РвРПзО
5 наявність контакту з площиною	5.1 ЩКзП		5.2 ВКзП
6 сутність суб'єкту	6.1 ЖС		6.2 НжС
7 наявність об'єкту	7.1 ОР		7.2 Бор
8 кількість обертів	8.1 РзОО		8.2 РзБО
	8.1.1 РзОПО	8.1.2 РзОПНО	
9 інтенсивність	9.1 РзВІ	9.2 РзСІ	9.3 РзНІ

Отже, з точки зору давньоанглійської ментальності для ситуації обертання параметри **ЗОВНІШНЯ ВІСЬ ОБЕРТАННЯ** та **КРУГОВА ТРАЄКТОРІЯ** є пріоритетними, а **РУХ З ОДИНИЧНИМ ПОВНИМ ОБЕРТОМ**, **РУХ З НЕПОВНИМ ОБЕРТОМ** та **РУХ З СЕРЕДНЬОЮ ІНТЕНСИВНІСТЮ** практично не актуалізуються. Загалом більшість параметрів актуалізується в незначній (3.1, 4.1, 5.1, 6.1) або меншій мірі (4.2, 5.2, 6.2, 9.1, 9.3). Нерелевантним у давньоанглійській мовній картині світу виявився параметр **РУХ З БАГАТЬМА ОБЕРТАМИ**. Очікується, що ступінь лексикалізації параметрів ДОР зміниться з плином часу, з розвитком технічних засобів. Подальше дослідження буде спрямоване на аналіз діахронічних змін у лексикалізації параметрів обертального руху в англійській картині світу.

Література

Круглякова В. А. Глаголы вращения : лексическая типология / Круглякова В. А., Рахилина Е. В. // Труды международной конференции “Диалог 2010”. – М., 2010. – С. 241-247. Попова Л. П. Семантична параметризація абстрактних іменників у лінгвістичних словниках: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 10.02.02 “Російська мова” / Л. П. Попова. – К., 2008. – 16 с. Рахилина Е. В. О лексико-семантической типологии // Е. В. Рахилина, В. А. Плунгян // Глаголы движения в воде: лексическая типология / Ред. Т. А. Майсак, Е. В. Рахилина. – М.: Индрик, 2007. – С. 9-26. Рахилина Е. В. Родственные языки как объект лексической типологии: русские и польские глаголы вращения / Е. В. Рахилина, И. А. Прокофьева // Вопросы языкознания. – 2004. – № 1. – С. 60-78. Рябцева А. С. Концептосфера “Движение” в глобализационном аспекте: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 “Теория языка” / Рябцева Анна Сергеевна. – Уфа, 2011. – 26 с. Урысон Е. В. Вращаться, кружиться, вертеться, кружиться, кружить / Е. В. Урысон // Новый объяснительный словарь синонимов русского языка / Под рук. Ю. Д. Апресяна. – М.: Школа “Языки славянской культуры”, 2003. – С. 153-157.

Лексикографічні джерела

СУМ – Словник української мови [Електронний ресурс] / За ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Режим доступу до словника : <http://sum.in.ua/> ASD – An Anglo-Saxon Dictionary, based on the manuscript collections of the late J. Bosworth [Електронний ресурс] / [ed. Т. Northcote Toller]. – Режим доступу до словника: <http://www.utexas.edu/cola/centers/lrc/books/asd/index-A.html>. HCASD – Hall C. J. R. A Concise Anglo-Saxon Dictionary / John R. Clark Hall. – University of Toronto Press, 1960. – 432 p. LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника: <http://www.ldoceonline.com/> NPR – Nouveau Petit Robert: Dictionnaire analogique et alphabétique de la langue française. – on CD-ROM, v. 1.3. – Paris, 1996-1997. OD – Oxford Dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника: <http://oxforddictionaries.com/>